

TARİH 11

HAZIRLAYAN: ARİF ÖZBEYLİ

1. ÜNİTE

DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ
KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ
(1595-1774)

1.1. 1595-1700 YILLARI ARASINDAKİ SİYASİ GELİŞMELER

Harita 1.1: XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti

200 400 600 km	OSMANLI DEVLETİ	DANİMARKA	KUTSAL ROMA GERMEN İMP.	PORTEKİZ
	İSVEÇ	İSKOÇYA	LEHİSTAN	İTALYA
	NORVEÇ	HOLLANDA	AVUSTURYA-MACARİSTAN	VENEĐİK
	RUSYA	İRLANDA	İSVİÇRE	SAVOLA
	PRUSYA	İNGİLTERE	FRANSA	

1.2. XVII. YÜZYIL SİYASİ ORTAMINDA OSMANLI DEVLETİ

- Osman Gazi ile bağımsız bir beylik hâline gelen, Orhan Gazi ile devletleşen, I. Murat ile kurumsallaşan, II. Murat ile Balkanlar'da hâkimiyet kuran Osmanlı Devleti, II. Mehmet'in İstanbul'u ethetmesiyle cihanşümul bir devlet hâline gelmiştir. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Orta Doğu'ya, Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Avrupa'ya hâkim olmuş, III. Murat Dönemi'nde ise doğuda en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

VİYANA

Osmanlı Devleti, XVI. yüzyılın sonlarına doğru batıda Avusturya, doğuda Safevilerle mücadele etmiştir. Bu mücadeleler, iç isyanlar, değişen ticaret yollarının Osmanlı ekonomisine olumsuz etkisi, orduda düzenin bozulması Osmanlı Devleti'nin üç kıtaya yayılmış topraklarında merkezî otoriteyi kaybetmesine neden olmuştur.

Osmanlı-Habsburg Mücadelesi ve Zitvatorok Antlaşması

III. Murat (1574-1595)

III. MEHMET (1595-1603)

- ▶ **1593-1606 Savaşları**
- ▶ Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde **Mohaç Meydan Muharebesi (1526)** ile Osmanlı-Avusturya (Habsburg) ilişkileri başladı. Avusturya, **1533'te imzalanan İstanbul Antlaşması** ile Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü kabul etti. Uzun süre ılımlı seyreden Osmanlı-Avusturya ilişkileri
- ▶ **1593'te** Orta Avrupa'da hâkimiyet kurma mücadelesi sebebiyle bozuldu. **Bu savaşta Erdel, Eflak ve Boğdan beyleri Avusturya'nın yanında yer almışlardır.**

- Kanuni'den sonra ilk kez bir padişah yönetiminde sefere çıkan Osmanlı ordusu III. Mehmet eliyle Eğri kalesini almış, Haçova'da Avusturya ordusunu bozguna uğratmıştır. (1596)

I.Ahmet (1603–1617)

- ▶ 1606 yılında yapılan **Zitvatorok Antlaşması** ile Avusturya hükümdarı Osmanlı hükümdarı ile eşit sayılmıştır. Avusturya'nın her yıl ödediği vergi kaldırıldı. Eğri, Kanije ve Estergon Osmanlılara bırakıldı. ***Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin Avusturya'ya karşı üstünlüğü dolayısıyla Orta Avrupa'daki üstünlüğü sona erdi.***

► KUŞLAR GİBİ UÇMASINI, BALIKLAR GİBİ
YÜZMESİNİ ÖĞRENDİK ; ANCAK BU ARADA
ÇOK BASİT BİR SANATI UNUTTUK; KARDEŞ
OLARAK YAŞAMAYI.

Martin Luther King

2007/1/8

XVII.yüzyıldaki ayaklanmalarla özellikle merkezi otoritenin zayıflamasının etkileri görülmektedir. Zayıflamanın bir sebebi de **I.Ahmet (1603-1617)** zamanında getirilen **ekber erşed** sistemiyle tahta geçiş sisteminin değişmesidir. Şehzadelerin sancağa çıkma usulü de kaldırılmıştır.

TAHRAN

III. Murat (1574-1595)

- **Osmanlı-Safevi İlişkileri**
- **1577 yılında İran'ın saldırıları sebebiyle Osmanlı-İran ilişkileri bozulmuştur. Osmanlı Devleti'nin iç sorunlarla uğraşması İran'ı harekete geçirmiştir. 1577 yılında başlayan savaşlar 1590 yılına kadar devam etmiştir.**

1590'da imzalanan Ferhat Paşa Antlaşması ile Tebriz, Karabağ, Dağıstan ve Şirvan gibi yerler Osmanlı Devleti'nin eline geçti.

- **1590** yılında yapılan **Ferhat Paşa antlaşması** ile doğuda en geniş sınırlara ulaşan Osmanlı Devleti, 1603-1612 ve 1615-1618 Osmanlı-İran savaşlarında Ferhat Paşa (İstanbul) Antlaşmasıyla kazandığı toprakları kaybetmiştir. **1555** Amasya Antlaşmasındaki sınırlara geri dönmüştür.(Nasuh Paşa ve Serav Ant.)

I.Ahmet (1603-1617)

I.Mustafa (1617-1618)
(1622-1623)

- ▶ 1623 yılında İran Bağdat'ı ele geçirmiştir. Tahta geçişinin ilk yıllarında çocuk yaşta olması sebebiyle bu konuyla ilgilenemeyen **IV.Murat 1635 yılında** yaptığı seferiyle **Revan'ı** ele geçirmiştir. **1638 Bağdat** seferiyle de **Bağdat** İranlılardan geri alınmıştır.

Yapılan **Kasr-ı Şirin** Antlaşması **bugünkü Türk-İran sınırını büyük oranda belirlemiştir. Zağros Dağları sınır oldu.**

BAĞDAT

**Öğrenmek, akıntıya karşı yüzmek gibidir.
İlerlemediğiniz takdirde gerilersiniz.**
Çin atasözü

Çalışan İşünmeye vakit bulamazlar,
Çalışmayanlar ise, kenarlarını kötülükten kurtaramazlar.
Hz. Ali

Nayatın ısrarı...

Yatmayı...

► DÜNYADA SÖZÜ DOĞRU HAK TANIR BİR ADAM BULAMADIM

- Sultan III.Mehmet bir gün yanında bulunan devlet büyüklerine:
- -"Bu dünyada sözü doğru hak tanır bir adam bulamadım" deyince, etrafındakilerde sebebini sordular.Bunun üzerine III.Mehmet şöyle dedi:
- -"Şeyhülislam Bostanzade Efendiye iltifat ettim, derhal cahil bîr kardeşini Rumeli kazaskeri yaptı.Gene cahil bir gence rica ile Selanik kadılığını verdirdi. Bundan sonra babamın hocası Saadettin'e iltifat ettim,doğru ve hak bilir dedim, o da oğlunu Anadolu kazaskerliğine ve bir diğer oğlunu da Edirne kadılığına tayin ettirdi işte görüyorsunuz,ben artık kime güveneyim?"

Osmanlı Devleti'nin XVII. Yüzyılda Karşılaştığı Stratejik Tehditler

- ▶ **Osmanlı-Lehistan İlişkileri**
- ▶ Karadeniz'in kuzeybatısında yer alan Lehistan ile Osmanlı Devleti'nin ilişkileri **II. Murat Dönemi'nde (1421-1451)** başladı. Osmanlı Devleti'nin XVI ve XVII. yüzyıllarda **Avusturya, Kutsal Roma German İmparatorluğu ve Rusya** ile mücadele ettiği dönemde **Lehistan**, tampon bölge konumundaydı

- ▶ . Lehistan'ın aynı zamanda **Osmanlı Devleti'nin Baltık Denizi'ne** ulaşabileceği geçiş koridoru olması da **stratejik önemini** arttıran sebeplerdendi.

Harita 1.3: XVII. yüzyılda Lehistan Devleti

- XVII. yüzyılın başlarında **Lehistan**'ın, Osmanlı Devleti'nin himayesinde bulunan **Eflak, Boğdan ve Erdel**'in iç işlerine **müdahalesi ve Osmanlı topraklarına saldırılar düzenleyen Kazakları koruması üzerine II. Osman 1621'de Lehistan Seferi'ne** çıktı.

Osmanlı ordularına Tatarlar yardım ederken Lehistan ordularına da Kazaklar yardım etti. Yaklaşık bir ay devam eden mücadeleden her iki taraf da net bir sonuç alamadı.

Harita 1.3: XVII. yüzyılda Lehistan Devleti

Lehistan'ın **Boğdan** işlerine karışması dolayısıyla çıkan savaş **Hotin Antlaşması (1621)** ile sona ermiş **Boğdan**'daki Osmanlı egemenliği güven altına alınmıştır.

- Osmanlı Devleti, **Lehistan**'ı düşmanlarına karşı destekleme politikası güttü ancak **1669**'da Lehistan'ın, **Rusya ve Habsburglar**'la yakınlaşması Osmanlı Devleti'nin yeniden bu devlete karşı tedbirler aldı. **Lehistan bu yakınlaşmalardan aldığı destek ile 1672'de Osmanlı Devleti'nin himayesindeki Ukrayna'ya saldırdı.**

Görsel 1.6: Kamanıçe Kalesi/Ukrayna

Bunun üzerine Osmanlı Devleti, Lehistan’a sefer düzenledi. **Sefer** sonucunda **Podolya** bölgesindeki **Kamanıçe Kalesi** ele geçirilince Lehistan barış istemek zorunda kaldı. İki taraf arasında **1672’de Bucaş Antlaşması** imzalandı.

- ▶ **Bucaş Antlaşması**'na göre Podolya Osmanlıya, Ukrayna ise Osmanlının egemenliğindeki Kazaklara bırakıldı. Antlaşmaya göre Osmanlı Devleti'ne yıllık ödemesi gereken vergiyi vermek istemeyen Lehistan antlaşmaya karşı çıktı. Antlaşmada yer alan vergi maddesi kaldırıldı. **1676**'da antlaşma ikinci kez imzalandı. **Osmanlı Devleti** bu antlaşma ile batıdaki en geniş sınırlarına ulaştı.

- ▶ Lehistan, 1683'te Avusturya İmparatorluğu, Rusya, Venedik, Malta gibi güçlerin oluşturduğu Kutsal İttifak'ın içinde yer alarak Osmanlı Devleti'ni tehdit etmeye devam etti. Osmanlı Devleti 1699'da Karlofça Antlaşması ile Podolya ve Ukrayna'yı Lehistan'a bırakmak zorunda kaldı.

Harita 1.4: XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti ve Venedik

- **Osmanlı-Venedik İlişkileri:** Venedik, İtalya Yarımadası'nın kuzeydoğusunda, Adriyatik Denizi'nin kıyısında yer alan VII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüş denizci bir şehir devletiydi. Stratejik öneme sahip Akdeniz kıyı şeridinde ve adalarda hâkimiyet kurdu. **Osmanlı-Venedik ilişkileri iki devlet için stratejik öneme sahip olan Akdeniz'de üstünlük kurma mücadelesi ile başladı.**

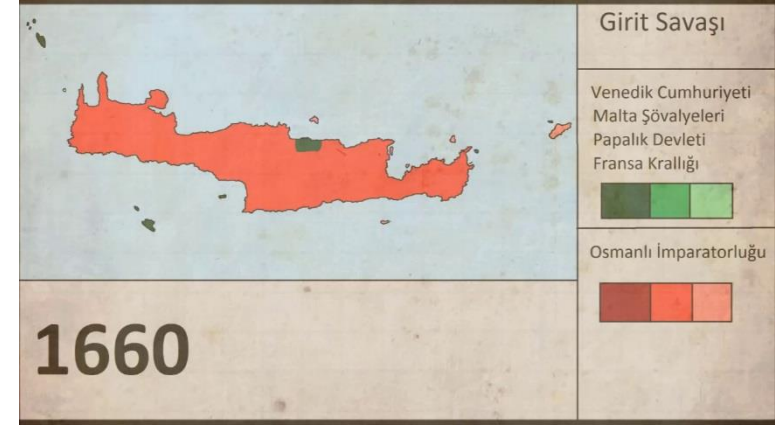

Preveze Deniz Zaferi (1538)

- **Fatih Sultan Mehmet, Venediklilere** bazı imtiyazlar vererek iki devlet arasındaki ilişkilerin uzun süreli barış sürecine girmesini sağladı. Bu barış süreci **Osmanlı Devleti'nin deniz ticaretini** geliştirdi ve kendisine karşı oluşabilecek ittifaklara Venediklilerin dâhil olmasını engelledi. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Akdeniz'de üstünlüğün Osmanlı Devleti'ne geçmesi denizci bir devlet olan Venediklilerle ilişkilerin bozulmasına neden oldu.

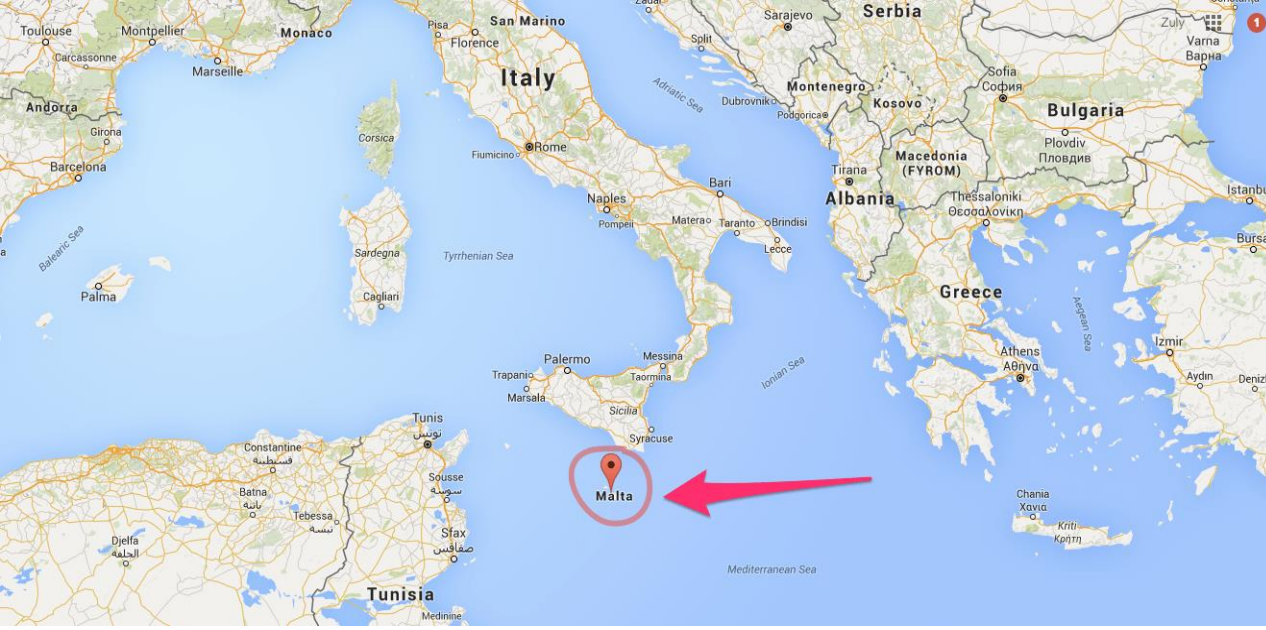
- ▶ II. Selim Dönemi'nde Kıbrıs'ın alınması (1571) ile Venedikliler, Akdeniz'de üs olarak kullanabilecekleri Girit'e yoğunlaştı. Venediklilerle birlikte Girit'e yerleşen Malta ve diğer Hristiyan deniz korsanlarının Türk ticaret ve hac gemilerine zarar vermesi, can ve mal güvenliğini tehdit etmesi Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki hâkimiyetini zedeledi.

- Bu sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti 1645'te Girit Adası'nı kuşattı. Venedik, bir taraftan Hristiyan Avrupa ile Osmanlı Devleti'ne karşı yoğun diplomasi faaliyetine başladı, diğer taraftan da Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmak amacıyla Ege adalarına saldırıp Çanakkale Boğazı'nı abluka altına aldı.

- Venedik'in sürekli Osmanlı Devleti üzerine seferler düzenlemesi Girit Adası'nın tam anlamıyla kuşatılmasını engelledi. Venedik, 1656'da İstanbul üzerine bir saldırı düzenledi. Venediklilerle mücadele uzun yıllar devam etti. Osmanlı Devleti ancak **1669 yılında Kandiye Kalesi'ni ele geçirerek Girit Adası'nı fethedebildi.** Ancak Osmanlı deniz gücünün, Avrupa denizciliğine göre geri kaldığı da anlaşılmıştır.

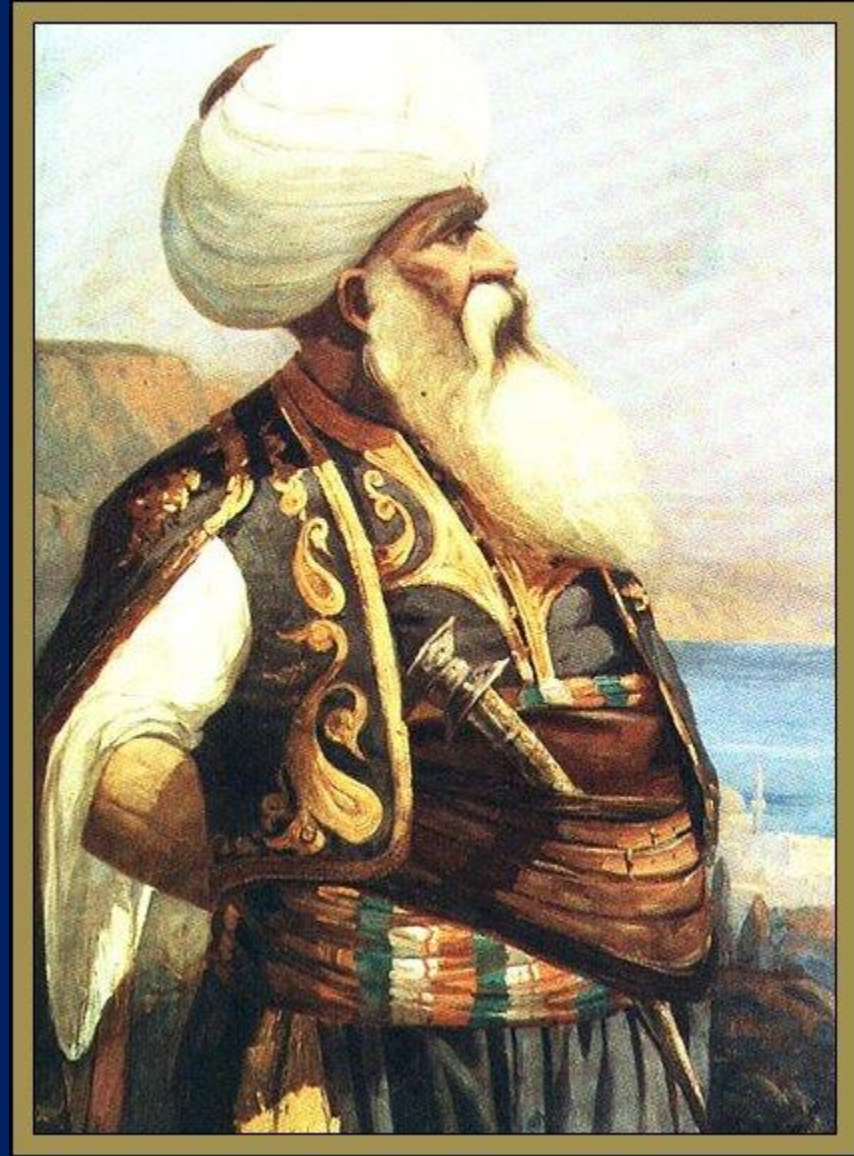
► Osmanlı–Malta İlişkileri

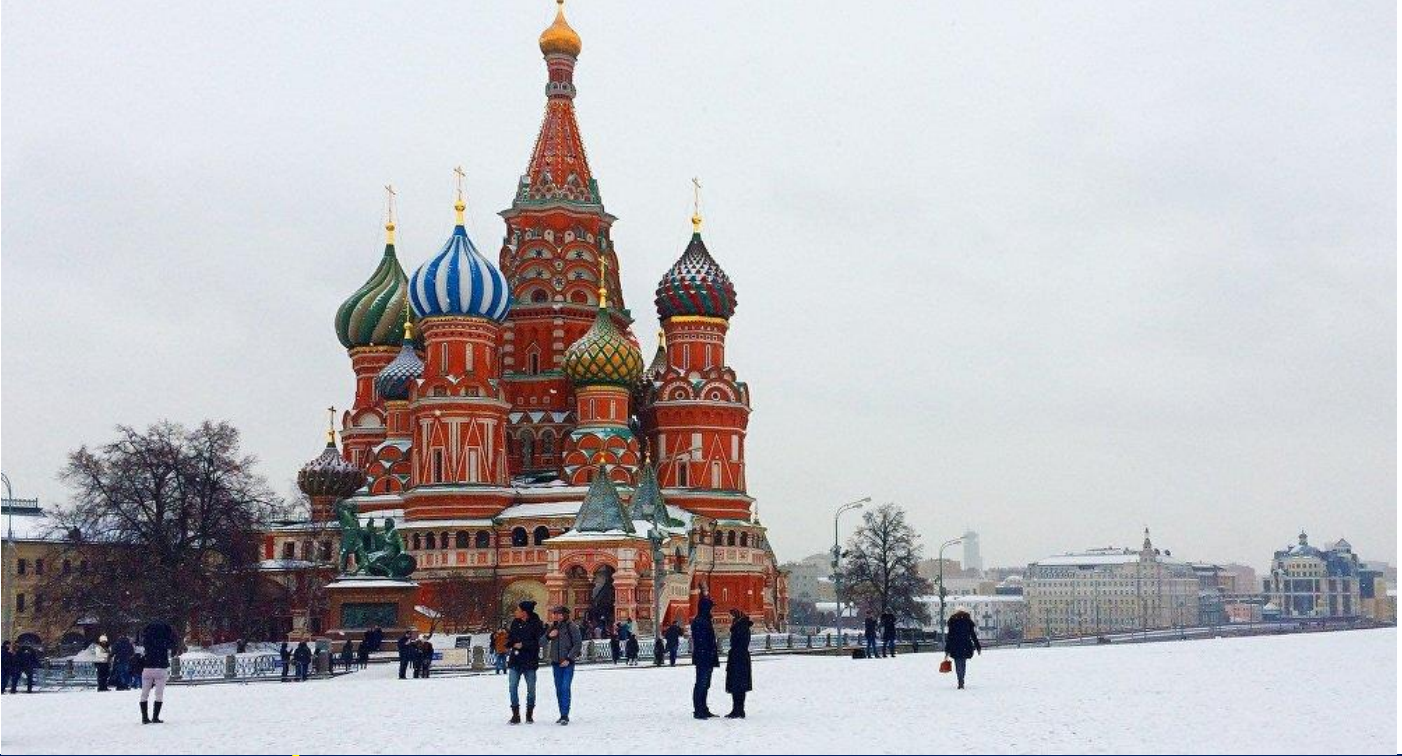
- **Malta**, Akdeniz'in ortasında doğu-batı yönündeki geçiş noktasını koruyan öze konumu, dünyanın en korunaklı doğal limanlarına sahip oluşu ve yıl boyunca ılıman iklimi ile tarih öncesi çağlardan beri çeşitli kültürlerle ait yerleşimlere sahne olmuş ve buna bağlı olarak küçük yüzölçümünden beklenmeyen tarihî zenginliğe sahip bir ülkedir.

- Kanuni Sultan Süleyman 1522 yılında Rodos Adası'nı aldı. Rodos'taki şövalyeler de Malta Adası'na yerleşti. Malta, Batı Akdeniz'in kilidi durumundaydı ve Cezayir yolu üzerinde bulunuyordu. Malta ve Tunus, Hristiyanlığın iki önemli uç karakolu durumuna gelmişlerdi.

- Büyük bir Osmanlı gücü Malta'yı kuşattı. 1565 yılındaki şiddetli hücumlar son derece müstahkem Malta surlarını aşamadı. Tecrübeli denizci Turgut Reis Malta'da hayatını kaybetti. Osmanlı kuvvetleri büyük kayıplar verdi. Malta Adası alınamadı. Malta XVII. yüzyılda hem Osmanlı Devleti'nin karşısında olan denizci güçlerin yanında hem de II. Viyana Kuşatması'ndan sonra oluşturulan Kutsal İttifak'ın içinde yer aldı.

► Osmanlı–Rusya İlişkileri

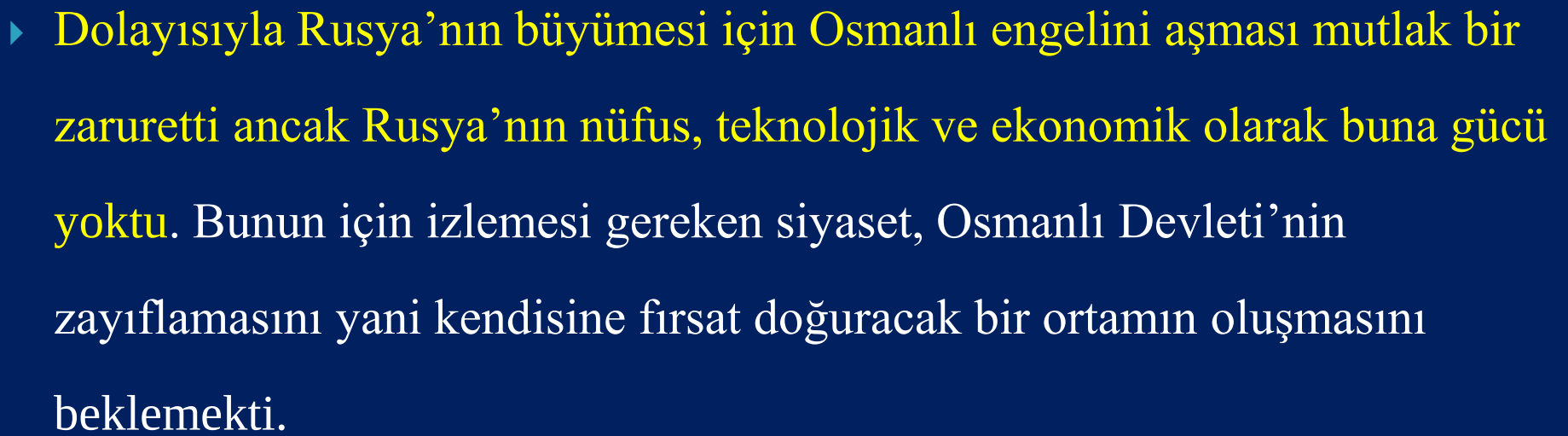
- Osmanlı Devleti’nin kuzey sınır komşusu olan Rusya’nın güçlenmeye başlaması XVI. Yüzyılın başlarında gerçekleşti. **XVI. yüzyılın ikinci yarısında Hazar Denizi civarında bulunan Türkistan Hanlıklarını hâkimiyeti altına alması, İslam dünyasının lideri olan Osmanlı Devleti’nin tepkisini çekmişti.** O tarihlerde, Rus Knezliği hiçbir şekilde Osmanlı Devleti’nin rakibi olamazdı.

- Bununla birlikte Lehistan ve Ukrayna'nın Osmanlı himayesinde bulunması iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulacağına da göstergesiydi zira gittikçe güçlenen Rusya, **varlığını sürdürebilmek için sıcak denizlere inmek zorundaydı. Karadeniz'in bir Türk gölü olması buna imkân bırakmıyordu.**

- Öte yandan Ukrayna'nın Osmanlı himayesinde olması yüzünden Batı'ya da açılmıyordu. Kuzeyde İsveç başa çıkamayacağı kadar güçlü bir rakipti. Üstelik Osmanlı hâkimiyetinde bulunan Kırım hanları varlıklarını ve geçimlerini Rus topraklarına yaptıkları akınlara borçluydu.

- ▶ XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü ekonomik ve siyasi buhranlar ile İran savaşları, Rusya'ya zaman zaman bu fırsatı verdi. Kırım Tatarlarının Ruslara ve Kazaklar'a yaptıkları akınlar Osmanlı–Rus ilişkilerinin bozulmasına sebep oldu. Bazen de Rusların himayesindeki Kazaklar Osmanlı topraklarına giriyorlardı.

- İşte bu akınlardan birinde Kazak liderlerinin Ruslara sığınması ve Osmanlı himayesindeki Ukrayna'nın Rusya'nın istilasına uğraması Osmanlı Devleti ile Rusya'yı karşı karşıya getirdi.

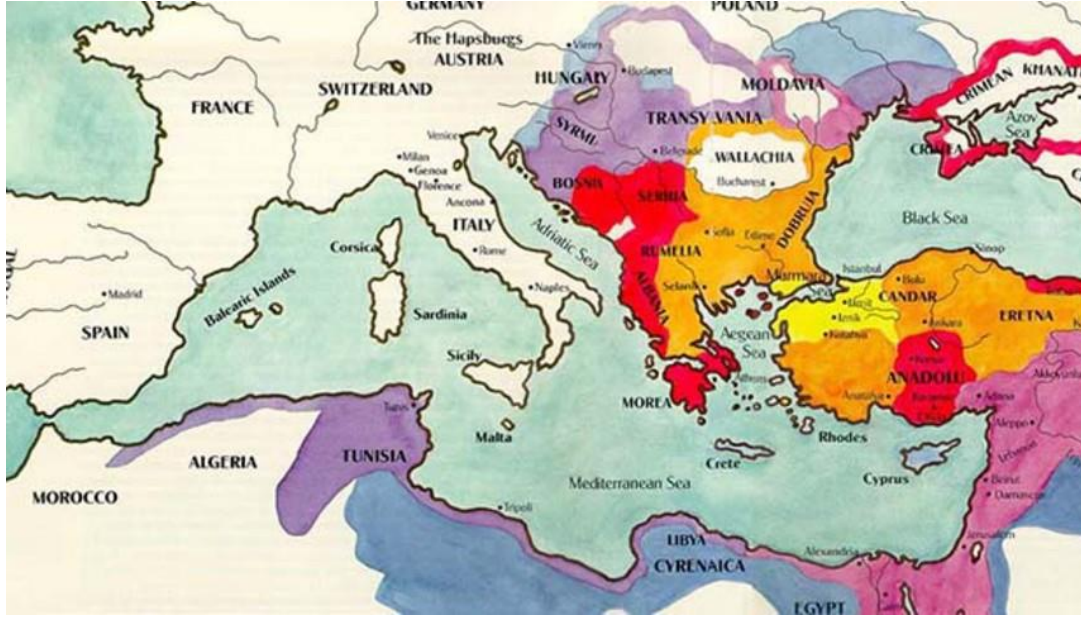
- Çehrin'deki (Bahçesaray) kale savunmasında Kazaklara yardım eden Rusya, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya boyun eğerek çekilmek zorunda kaldı (1678). Bu sefer sırasında Osmanlı orduları Rusları takip ederek iyice yıpratmış fakat kesin bir mağlubiyete de uğratamamıştı. Bunun üzerine 1680 yılında bizzat IV. Mehmet'in katılımıyla sefere çıkılması, Rusları telaşlandırdı ve barışa zorladı.

- 20 yıllık bir barış antlaşması imzalanarak **Özi Nehri Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki sınırı oluşturdu (Bahçesaray–1681)**. Böylece Osmanlı Devleti'ne karşı mücadelede fırsat kollayan Rusya, ilk denemesinde hayal kırıklığına uğradı ve geri çekildi ancak Viyana'da Osmanlı ordularının bozguna uğraması (1683), Rusya'ya emellerini gerçekleştirme konusunda yeni bir ümit verdi.

- II. Mustafa Dönemi'nde (1695-1703) Osmanlı Devleti'nin Avusturya ve Venedik cephesinde aldığı yenilgiler bir kez daha Rusya ile sıcak bir dönemin başlamasına yol açtı. Rusya, Osmanlı ordusunun Avusturya ve Venedik ile savaş hâlinde olmasından yararlanarak Karadeniz'e çıkmaya çalıştı. Azak Kalesi'ni kuşattı (1695). Karadeniz'in kilidi olan bu kaleyi alamadı ancak ilk kuşatmadaki eksikliklerini gideren Çar I. Petro, ertesi yıl Azak'ı nehirden ve karadan olmak üzere, ikinci defa kuşatıp ele geçirdi (1696).

- Bu önemli kalenin düşmesi Çar I. Petro'yu Karadeniz'e çıkma konusunda ümitlendirmiş, Osmanlı Devleti'ni ise endişelendirmişti. **Azak Kalesi'nin Ruslar'ın eline geçmesi Karlofça müzakerelerinde** Osmanlılara karşı Rusya'nın durumunu güçlendirdi. Daha sonra kale **İstanbul Antlaşması'yla (1700)** Rusya'ya bırakıldı.

► Osmanlı–Avusturya İlişkileri

- Avusturya, Avrupa'nın geneline hükmeden güçlü **Habsburg Hanedanı**'nın yönetim merkezî konumundaydı. Orta Avrupa'da yer alan Avusturya, Doğu ile Batı güçlerinin stratejik geçiş bölgelerine hâkimdi. Bu durumlar Batı yönünde genişleme politikası güden Osmanlı Devleti için stratejik bir tehditti. Balkanlar'a açılıp buradaki halkı kendine bağlamak ve **Katolikleri** kendi koruyuculuğuna almak isteyen Avusturya Osmanlı Devleti'ni büyük engel olarak görüyordu.

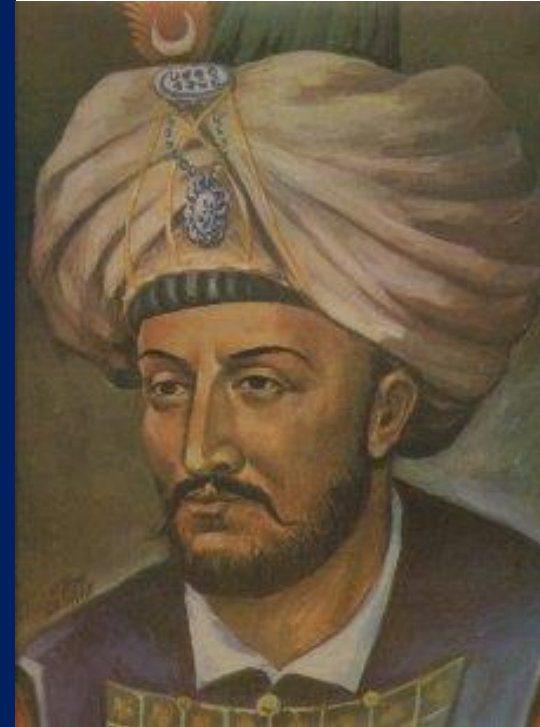
- **Avusturya, I. Kosova Muharebesi'nde (1389)** müttefik orduların mağlubiyetinden ilk defa rahatsız oldu ve Osmanlı Devleti'ni Haçlı Seferleri'yle durdurmayı denedi. Bu safhada Osmanlı-Avusturya ilişkileri, Avusturya'nın Haçlı Seferleri'ne, asker göndererek yardım etmesinin dışında hemen hemen yok denecek kadar azdı. **1526'da Kanuni Sultan Süleyman'ın Mohaç Muharebesi'nde Macar ordusunu hezimete uğratması ile Macaristan toprakları Osmanlı Devleti'nin kontrolüne girdi.**

- ▶ Avusturya'nın Macar kralı ile akrabalık bağının olması nedeniyle Macaristan toprakları üzerinde hak iddia etmesi Osmanlı Devleti ile Avusturya'yı sonu gelmez bir mücadelenin içine sürükledi. Bu mücadeleler XVI. yüzyılda genelde Osmanlı Devleti'nin lehine sonuçlanırken XVII. yüzyılda Avusturya'nın lehine döndü.

- Avusturya'nın XVII ve XVIII. yüzyıldaki dış politikasında Avrupa Kıtası'nda **Habsburg monarşisini** egemen kılmak, **Osmanlı Devleti'ni Avrupa'dan kovmak ve ardından Balkan ülkelerini aralarında paylaşmak için Rusya ile işbirliği yapmak vardı.** Avusturya, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da sahip olduğu topraklarda hâkimiyet kurmak için gerekirse tek başına bir mücadeleye girmeyi hedeflemişti. **Balkanlar'dan uzak tutmak istediği Rusya ile de mücadeleyi göze almıştı.**

II. Viyana Kuşatması

- ▶ Avusturya'nın Osmanlı kontrolündeki Erdel'in iç işlerine karışmasından dolayı **Köprülü Fazıl Ahmet Paşa** Avusturya Seferi'ne çıktı. Osmanlı Devleti karşısında direnemeyen Avusturya barış anlaşması teklifinde bulundu. İki taraf arasında **1664'te Vasvar Antlaşması** imzalandı. Vasvar Antlaşması ile sağlanan barış ortamı Katolik Avusturya'nın Protestan Macarları mezhep değiştirmeye zorlaması ile bozuldu.

- **Macar** ileri gelenlerinden **Tökeli İmre** Avusturya'nın baskılarına karşı Osmanlı Devleti'nden yardım istedi ancak **Sadrazam Fazıl Ahmet Paşa** Avusturya ile imzalanan **Vasvar Antlaşması**'na istinaden yardım göndermeyi kabul etmedi. Fazıl Ahmet Paşa'nın ölümüyle sadrazam olan **Merzifonlu Kara Mustafa Paşa**, IV. Mehmet'i ikna ederek hem Macarların yardım isteğini yerine getirmek hem de Orta Avrupa'daki Avusturya'nın gücünü kırmak için Viyana üzerine sefer düzenledi.

- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın komuta ettiği Osmanlı ordusu 1683'te Viyana'yı kuşattı Osmanlı ordusuna Tökeli İmre, Kırım Hanı, Erdel, Eflak ve Boğdan beyleri yardım ederken Avusturya ordusuna da Haçlı kuvvetleri yardım etti. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Kırım Hanı'na kuşatma esnasında Avusturya'ya dışarıda yardımın gelmesini engelleme görevini verdi ancak Kırım Hanı, Lehistan ordusunun Tuna'yı geçip Osmanlı ordusuna arkadan saldırmasına engel olamadı.

- İki ateş arasında kalan Osmanlı ordusu ağır bir mağlubiyet aldı. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, orduyu Belgrad'a çekti. İlkbaharda tekrar Viyana'yı kuşatmak için planlar yaptı ancak **Viyana Kuşatması**'ndaki başarısızlığından dolayı idam edildi.

- Viyana Kuşatması'nın hezimetle sonuçlanmasının siyasi olduğu kadar **idari, sosyal, ekonomik ve kültürel sonuçları** da önemliydi. 1683 yılından itibaren Osmanlı ülkesinin Köprülü Mehmet Paşa'dan sonra bulduğu huzur ortamı bu yenilgi ile son buldu. Özellikle Osmanlı Devleti'nin Balkan eyaletleri ve başkent **İstanbul ilk anda kargaşa, ekonomik buhran, eşkıyalık ve ayaklanmalarla** karşı karşıya kaldı.

- Eyaletlerde merkezî otoritenin gücü azaldı ve halkın büyük bir kesimi kendi güvenliğini sağlamak amacıyla büyük çiftliklere yöneldi. Seferlerin mali yükünü taşıyan halk büyük bir ekonomik sıkıntı içerisine girdi. **Halkın, askerî ihtilaller ve ayaklanmalar** yüzünden devlete olan güveni azaldı.

Osmanlı –Avrupa (Kutsal İttifak) Savaşı

- **Viyana Kuşatması** sonrasında Osmanlı Devleti'ni Avrupa'dan atma zamanının geldiğine kanaat getiren papanın teşvikleriyle **Avusturya, Rusya, Lehistan, Venedik ve Malta'nın** yer aldığı **Avrupa-Hristiyan birliği (Kutsal İttifak)** oluşturuldu. O tarihe kadar böyle bir sevinci yaşamayan Avrupalılar, zaferlerini birlik ve beraberliklerine bağladılar. **Papa, Leh Kralı ile Avusturya İmparatoru'nu** barıştıırarak **Osmanlı Devleti'ne** karşı bir ittifakın oluşmasını sağladı. 1684 yılında **Venedik ve Malta** da bu ittifaka dâhil oldu. Yüzyılın sonlarında savaşın bitmesine yakın **Rusya bu birliğe** girdi.

- Bu devletler aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara bırakarak birbiri ardından Osmanlı topraklarına topyekûn bir savaş başlattılar. II. Viyana Kuşatması'ndaki bozgundan sonra 1699 yılına kadar birçok cephede süren bu savaşlar Osmanlı'nın Avrupa'daki yenilmez imajını sarstı. Kutsal İttifak denilen bu haçlı kuvvetleri on altı yıl boyunca Osmanlı Devleti'yle savaştılar. Osmanlı Devleti bu süreçte birçok cephede savaşmıştır. Bu savaşlarda en ağır yenilgileri Salankamen (1691) ve Zenta'da (1697) almıştır.

Karlofça Antlaşması (1699)

- Osmanlı Devleti'nin Zenta'da aldığı yenilgi ve ordunun hazırlanması esnasında yaşanan sıkıntılar, devlet erkânı arasında artık Tuna'nın ötesindeki toprakların geri alınamayacağı görüşünün ağırlık kazanmasına neden olmuştu. Avusturya tarafı da yıllarca sürdürdüğü savaşlarda Tuna'nın doğusunda toprak kazanma şansının son derece zor olduğunu acı tecrübelerle görmüştü.

- **1683 sonrası** Osmanlı Devleti'nin savaş hâlinde olduğu altı cepheden biri olan **Venedik ise Mora'yı aldıktan sonra ilerleyememiş, üstelik Bosna ve Eğriboz'da yenilgiye uğramıştı.** Osmanlı Devleti, Akdeniz'deki mücadelede Venediklerin uyguladığı bütün tazyiklere rağmen Mora'daki donanmayı takviye etmişti, ancak Sakız Adası vs. gibi yerlerden de çekilmek zorunda kalan Osmanlı Devleti, **yaşadığı bu olumsuz duruma karşın Girit Adası'na seferler düzenlemişti.** Diğer bir cephe olan Rusya'da durum farklı değildi.

- **Rusya** Karadeniz'e inme mücadelesinde başarısız olmuş, beş yüz kişilik bir ordu ile savunulan **Azak**'ı **ancak büyük kayıplarla ele geçirebilmişti**. Bu zafer, Rusya'yı çok ümitlendirmişti. Avusturya ve neredeyse bütün Hristiyan aleminin barış istemesinden dolayı Rusya, Kırım ve Osmanlı karşısında tek başına kalmıştı. **Kerç Boğazı alınmadan yapılacak bir barış, Rusya'nın Karadeniz'e çıkmasını engelleyecekti**. Buna rağmen büyük devletler bu tarihlerde büyükler arasında yer almayan Rusya'nın isteklerini dikkate almamışlardı.

- **Lehistan** ise yapılan savaşlarda pek bir varlık gösterememiş ve kazanç açısından hiçbir şey elde edememişti. **Üstelik Tatar akınları yüzünden memleketleri harap olmuştu. Erdel meselesi yüzünden müzakerelerin başlaması gecikmiş fakat Erdel’de Osmanlı tavizlerine karşılık Avusturya’nın diğer konularda anlayışlı olacağı sinyalinin vermesi, görüşmelerin başlamasını daha fazla geciktirmemişti. Yapılan bir protokolle savaşa son verilmişti.**

- ▶ 16 yıl devam eden savaşlarda Osmanlı Devleti başarılı olamamış; İngiltere ve Hollanda aracılığıyla Macaristan'ın Karlofça kasabasında, Avusturya, Lehistan, Venedik ile Osmanlı Devleti arasında, 1699'da Karlofça Antlaşması imzalanmıştır. Karlofça Antlaşması ile Avusturya'ya Banat ve Temeşvar dışında Macaristan ve Erdel'i,

Harita 1.6: Karlofça Antlaşması ile değişen Osmanlı Devleti sınırları (1699)

- Venedik'e **Mora ve Dalmaçya** kıyılarını, Lehistan'a **Podolya ve Ukrayna**' yı, Rusya'ya **İstanbul Antlaşması** ile **Azak kalesi ve çevresini** bırakmıştır. Rusya **İstanbul'da** **elçi bulundurma hakkını** da elde etti.

- ▶ **Karlofça Antlaşması** ile Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'daki hakimiyeti sona ermiştir. Osmanlı Devleti Avrupa'dan geri çekilmeye başladı. İlk defa geniş miktarda toprak kaybetti. Bu olay tarihçiler tarafından Osmanlı Devleti'nde Gerileme Devri'nin başlangıcı kabul edilir.

Avrupalı Devletler Açısından Karlofça Antlaşması

Venedik	Osmanlı Devleti, Venedik'e önemli oranda toprak vermek zorunda kaldı, Akdeniz'e açılan kapıların kilidi konumunda olan Mora Yarımadası, Çuha ve İyonya adalarını teslim etti. Boğazlar'ın abluka altına alınması tehlikesi artık kapıdaydı. Venedik açısından Karlofça başarısız bir antlaşma idi. İttifak içerisinde en çetin mücadeleler Venedik tarafından yapıldığı hâlde ticarî önemi olan adalar kendisine verilmedi. Fakirleşen Mora Yarımadası ve halkı Venedik için bir yük olarak görülmekteydi. Venedikler, coğrafi yakınlığı nedeniyle Osmanlı Devleti'nin toparlanır toparlanmaz kendilerine saldıracağına inanıyorlardı. Ümitlerini Kutsal İttifak'a bağlamışlar ve Habsburglara bağımlı hâle gelmişlerdi.
Avusturya	Karlofça Antlaşması hükümleriyle Osmanlı reayası olan Katolıklara mezhep hürriyeti verilmesi Avusturya'nın gücü yettiği zamanlarda iç politikaya müdahale etmesine imkân tanıyacaktı.
Lehistan	Lehistan'a da Osmanlı Devleti önemli ödünler vermiş, Kazaklar üzerindeki egemenliklerini kaybetmişlerdi. Öte yandan da Kırım ve prenslikler tehdit altında kalmıştı.

Karlofça Antlaşması Sonrası Osmanlı Devleti ve Konjonktürel İttifakları

- **Karlofça Antlaşması**, Osmanlı Devleti için pek çok bakımdan yeni bir dönemi ifade ediyordu. **Osmanlı Devleti** ilk kez müzakere ederek bir antlaşma imzaladı. Daha önce barış koşullarını dikte ettiren **Osmanlı Devleti** masa başı diplomasisi ile tanıştı. Bu barış antlaşmasının imzalanması her şeyden önce **Osmanlı Devleti'nin** saldırıdan savunmaya geçmesini simgelemekteydi.

- Bu anlaşma ile kabul edilen toprak kayıpları büyük boyutlardaydı ve Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan çekilmesinin sadece bir başlangıcıydı. Karlofça Antlaşması'ndan sonra devlet idaresinde bürokratik unsurlar, askerî unsurlara göre daha fazla ön plana çıkmaya başladı.

- Reis'ül küttab (dışişlerinden sorumlu divan üyesi) Mehmet Rami Efendi'nin hemen Karlofça'dan sonra sadrazamlığa getirilmesi bunun göstergesiydi. Bundan sonra **birçok reis'ül küttab sadrazamlığa yükseldi**. Yine bu dönem, Osmanlı Devleti'nin izlediği dış politikanın yeniden şekillenmesinde ve konjonktürel ittifaklar kurmasında da etkili oldu.

- **Fransa**, Osmanlı Devleti nezdinde giderek itibarını kaybetmeye başladı ve bu boşluğu İngiliz ve Hollandalılar doldurdu. **Levant ticaretinde (Doğu Akdeniz ticareti)** üstünlüğü elinde bulunduran Fransa, ticari faaliyetlerde büyük düşüşler yaşadı. Avusturya ve diğer birçok Avrupa ülkesi için Osmanlı Devleti tehlikeli olmaktan çıktı. Asıl tehlikenin Batı’da Fransa olduğu görüşü ağırlık kazandı.

- Osmanlı Devleti'ne karşı yapılan Haçlı Seferleri yerini **Osmanlı ticaretinden daha fazla imtiyaz kopartma yarışına** bıraktı. Resmen olmasa bile fiilen Osmanlı Devleti, **Otuz Yıl Savaşları**'ndan sonra yapılan **Westphalia Barışı**'yla (1648) gelişen Avrupa **diplomatik kurallarına** göre eşit bir statüde temsil edildi.

- Karlofça Anlaşması'nın Osmanlı Devleti üzerindeki bir diğer etkisi de iç işlerinde önemli gelişmelere yol açmasıydı. Ülkenin ekonomik kaynakları ile birlikte moral kaynağı da yok olmuş, yüzyıllardır geliştirilen ve insanlara telkin edilen Müslümanların hâkim millet olduğu olgusu zedelenmişti. Bu sosyopsikolojik değişim, devletin kötüye giden işlerini düzeltmenin yolunun klasik düzeni tesis etmekle mümkün olacağı şeklindeki düşüncenin yıkılmasına yol açmıştı.

- Artık Osmanlı ıslahatları kendi iç dinamiklerinden çok Avrupa ilham alınarak yapılmaya çalışıldı. Bu ise Avrupa'yı tanımak ve onların tecrübelerinden yararlanmakla dışarıya seyahatlerin yoğunlaşmasına, daha fazla elçilik heyetleri gönderilmesine, yabancı teknisyen ve uzmanların ülkeye davet edilerek reformların planlanmasında kullanılmasına yol açtı. Bir dizi inişler ve çıkışları yaşasa da artık yenileşme hareketleri Osmanlı toplum ve siyasi hayatında ön plana çıktı. Osmanlı Devleti'nin belirli kesimleri Batı yaşam tarzının çekim alanına girdi.

You Tube

tariheglencesi.com

www.tariheglencesi.com

